

Olsztyn, 29 maja 2024 r.

PS-VI.431.3.7.2024.ICZ

Pani
Halina Chabowska-Pędrak
Kierownik
Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej
w Markusach
Markusy 81
82-325 Markusy

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Działając na podstawie upoważnienia Wojewody Warmińsko-Mazurskiego nr WK-I.0030.55.2024 z dnia 12 maja 2024 r. zespół inspektorów Wydziału Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie, w składzie:

1. Iwona Czmochowska – główny specjalista, kierująca zespołem kontrolnym,
2. Wioletta Sinkiewicz – główny specjalista,

przeprowadził kontrolę problemową w trybie zwykłym w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Markusach. Czynności kontrolne rozpoczęto 16 maja 2024 r. i zakończono 17 maja 2024 r. Zakres przedmiotowy kontroli obejmował planowanie i prowadzenie pracy z rodziną objętą wsparciem asystenta rodziny, w świetle przepisów:

- ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. 2024 poz. 177 ze zm.), zwanej dalej ustawą wrispz lub ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. 2023 r., poz. 1923), zwanej dalej ustawą „Za życiem”.

W wystąpieniu pokontrolnym użyto następujących skrótów:

- 1) GOPS/Jednostka/ kontrolowana Jednostka /Ośrodek – co oznacza: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Markusach 81, 82-530 Markusy,
- 2) Kierownik GOPS/Kierownik – co oznacza: Kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Markusach, panią Halinę Chabowską-Pędrak,
- 3) Statut – co oznacza: Statut Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Markusach,
- 4) Regulamin – co oznacza: Regulamin Organizacyjny Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Markusach,
- 5) Program – co oznacza: 3-letni gminny program wspierania rodziny, o którym mowa w art. 176 pkt 1 ustawy wrispz,
- 6) asystent – co oznacza: asystenta rodziny, o którym mowa w ustawie wrispz,
- 7) Program – co oznacza: Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Markusy na lata 2022-2024,

8) Gmina – co oznacza: Gminę Markusy.

Kontrola obejmowała okres od 1 stycznia 2023 r. do dnia jej zakończenia (z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem mających wpływ na działalność Jednostki w zakresie objętym kontrolą). Fakt przeprowadzenia kontroli odnotowano w rejestrze kontroli prowadzonym przez Ośrodek. Czynności kontrolne przeprowadzono w obecności pani Haliny Chabowskiej-Pędrak Kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Markusach. Ustaleń kontroli dokonano w oparciu o analizę prowadzonej w kontrolowanej Jednostce dokumentacji merytorycznej, oraz informacje przekazane bezpośrednio przez wyżej wymienioną osobę.

Działalność Ośrodka w zakresie objętym ocenia się **negatywnie**.

USTALENIA KONTROLI

1. Przedmiot kontroli w dokumentach organizacyjnych kontrolowanej Jednostki.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Markusach jest jednostką organizacyjną Gminy Markusy, prowadzoną w formie jednostki budżetowej. Kontrolowana Jednostka działa na podstawie:

- Statutu Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Markusach przyjętego, Uchwałą Nr V/129/2011 Rady Gminy w Markusach z dnia 28 czerwca 2011 r. w sprawie uchwalenia Statutu Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Markusach, ze zmianą wprowadzoną Uchwałą Rady Gminy Markusy Nr VI/57/2012 z dnia 30 sierpnia 2012 r. **/akta kontroli str. 1-4/**,
- Regulaminu Organizacyjnego Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Markusach, wprowadzonego Zarządzeniem Nr 1/2019 Kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Markusach z dnia 14 maja 2019 r., ze zmianami z dnia 28 czerwca 2021 r. **/akta kontroli str. 5-22/**,
- Regulaminu Organizacyjnego Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Markusach, wprowadzonego Zarządzeniem Nr 1/2023 Kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Markusach z dnia 20 lutego 2023 r. **/akta kontroli str. 23-39/**.

W toku kontroli ustalono, że zgodnie z zapisami Statutu Ośrodek realizuje zadania własne i zadania zlecone z zakresu administracji rządowej działając między innymi w oparciu o ustawę o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Analiza Regulaminu wykazała natomiast, iż w strukturze organizacyjnej kontrolowanej Jednostki wyodrębniono stanowisko asystenta rodziny oraz dookreślono jego zadania, jednak wśród nich nie dookreślono m.in. zadań realizowanych przez asystenta z mocy ustawy „Za życiem”. Kontrolujący w ramach bieżącego instruktażu wskazali na konieczność dokonania aktualizacji zapisów Regulaminu pod kątem realizowanych przez asystenta zadań.

Ustalono, że w Ośrodku w okresie podlegającym kontroli obowiązywały „*Procedury objęcia rodzin wsparciem asystenta rodziny i pracownika socjalnego oraz sposobów dokumentowania działań w trakcie prowadzenia pracy z rodziną*”, przyjęte Zarządzeniem Kierownika GOPSw Markusach Nr 2/2019 z dnia 11 czerwca 2019 r. **/akta kontroli str. 40-61/**. Procedury te

dookreślały wewnętrzne zasady dotyczące pracy asystenta, rodzaju dokumentacji oraz sposobu jej prowadzenia. Kontrolujący nie wnieśli uwag do ww. procedur.

2. Tryb przydzielania asystenta rodziny

W okresie od 1 stycznia 2023 r. do daty kontroli Jednostka nie zatrudniała asystenta rodziny. Zgodnie z oświadczeniem Kierownika kontrolowanej Jednostki „ogłaszane nabory nie przynosiły oczekiwanych efektów/brak kandydatów lub niespełnianie wymagań formalnych. Aktualnie został ogłoszony kolejny nabór, którego rozstrzygnięcie przewidziano w maju br. Informacja o naborze była umieszczana w Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Markusy, rozpytywano również wśród osób zatrudnionych w jednostkach pomocy społecznej” /akta kontroli str. 62/. Do złożonych wyjaśnień Kierownik dołączyła dokumentację potwierdzającą ogłoszone w dniach 10 sierpnia 2023 r., 26 lutego 2024 r. oraz 15 maja 2024 r. nabory na stanowisko asystenta rodziny. Z przedłożonej dokumentacji, wynika, iż praca asystenta rodziny miała być wykonywana w ramach umowy zlecenia. Równolegle Kierownik oświadczyła, iż w budżecie Gminy, w ramach środków własnych Gminy, zaplanowano środki na wynagrodzenie asystenta rodziny w wysokości 17.933 zł /akta kontroli str. 63-87/.

Ponadto z informacji dostępnych na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Markusach (link do strony: <https://bipmarkusy.warmia.mazury.pl/nabor.html?page=1>) wynika, że od 2017 r. Kierownik GOPS poza przedłożonymi kontrolującym dokumentami potwierdzającymi poszukiwanie kandydatów na stanowisko asystenta, ogłosił zaledwie 2 nabory na to stanowisko tj. w dniach 24 lipca 2017 r. oraz 20 lutego 2019 r. Powyższe wskazuje, że w okresie od lutego 2019 r. do sierpnia 2023 r. Kierownik GOPS nie podejmował żadnych działań w kierunku pozyskania kandydata na asystenta rodziny.

Analiza sprawozdań rzeczowo-finansowych dotyczących realizacji przez Gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od stycznia 2012 roku do czerwca 2023 roku pozwala stwierdzić, iż Kierownik od 2012 r. nie zapewniał rodzinom długofalowego wsparcia w formie asystenta rodziny, gdyż od tego czasu jedynie w II półroczu 2017 roku oraz w 2019 r. takie wsparcie było umożliwiające.

W związku z tym, że w okresie podlegającym kontroli, a także w okresie poprzedzającym w Ośrodku nie zatrudniano asystenta rodziny, kontrolujący dokonali analizy sprawozdania rocznego z zakresu udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach o symbolu MRiPS-03R za rok 2023 r. Analiza danych zawartych w tym sprawozdaniu wykazała, iż 12 rodzinom z terenu Gminy przyznano pomoc społeczną m.in. z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Analizie poddano zatem wywiady środowiskowe tychże rodzin, w celu oceny poziomu trudności opiekuńczo-wychowawczych w rodzinach – co z kolei miało pozwolić na ustalenie, czy zasadnym byłoby udzielenie tym rodzinom wsparcia w formie asystenta rodziny. Z analizy opisu sytuacji tych rodzin wynikało, że w przypadku 3 z nich w wywiadach środowiskowych pracownik socjalny podkreślił, iż rodziny są bezradne w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Jedna z tych rodzin złożyła w dniu 6 maja 2024 r. oświadczenie ustne do protokołu wnioskując o udzielenie jej wsparcia w formie asystenta (co jest następstwem zobowiązania tej rodziny do współpracy z asystentem rodziny na mocy postanowienia sądu) /akta kontroli str. 88-90/. Nadmienić należy, że w pozostałych

wywiadach nie zawarto precyzyjnej informacji na temat sytuacji dzieci, co w kontekście art. 176 pkt 7 ustawy w.r.p.z, stanowiącym o obowiązku monitorowania przez gminę sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze jest niezaprzeczalnie istotne.

Kierownik wyjaśnił, że powodem takiego stanu jest „w systemie dziedzicznym POMOST w kategorii bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych wyróżnia się problemy m.in. „rodzina niepełna” i „rodzina wielodzietna”. System rodziny niepełne i wielodzietne traktuje jako te, które mają problemy opiekuńczo-wychowawcze” /akta kontroli str. 91/. Organ kontroli nie przyjął powyższego wyjaśnienia, bowiem obowiązkiem jednostki sprawozdawczej jest przekazanie rzetelnych i zweryfikowanych danych. Aplikacja CAS, za pomocą której przekazywane są sprawozdania do urzędów wojewódzkich dopuszcza możliwość edytowania danych. Zatem Ośrodek przed przekazaniem sprawozdania do jednostki nadrzędnej ma możliwość wpływania na prawdziwość wykazywanych danych. System pozwala zaznaczyć rodzinę wielodzietną w wierszu dotyczącym potrzeby ochrony macierzyństwa, bez konieczności zaznaczania udzielania pomocy społecznej z powodu wystąpienia problemów opiekuńczo-wychowawczych. Na występowanie rodzin, które należałoby objąć wsparciem asystenta wskazał również sam Kierownik Jednostki podając w oświadczeniu, iż na terenie Gminy „faktyczna liczb rodzin, którym przyznano pomoc ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w 2023 r. wyniosła 3”, a z uwagi na brak w Ośrodku asystenta, rodziny te otrzymywały wsparcie pracowników socjalnych w postaci wzmożonej pracy socjalnej /akta kontroli str. 91/.

W opinii zespołu inspektorów ustalone fakty pozwalają stwierdzić, że Jednostka w okresie podlegającym kontroli nie realizowała ustawowego obowiązku, określonego w art. 176 pkt 3 lit. a ustawy w.r.p.z, tj. nie zapewniała wsparcia pomocy asystenta rodzinom, przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, pomimo rzeczywistych potrzeb w tym zakresie. Przeprowadzona kontrola pozwoliła stwierdzić, iż Kierownik – pomimo ogłoszenia w okresie podlegającym kontroli 3 naborów na stanowisko asystenta rodziny (w wyniku których nie wyłoniono pracownika) nie rozpowszechnił w żaden inny udokumentowany sposób informacji o potrzebie zatrudniania asystenta. W przypadku funkcjonowania na terenie Gminy rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze Ośrodek nie może wobec tych rodzin ograniczyć się w swoich działaniach jedynie do pracy socjalnej. Inne bowiem zadania spoczywają na pracownikach socjalnych, inne na asystencie rodziny.

Ustalono ponadto, że żadna z rodzin nie złożyła w okresie objętym kontrolą wniosku o udzielenie jej wsparcia w ramach ustawy „Za życiem” /akta kontroli str. 92-93/.

W okresie objętym kontrolą w różnych formach pieczy zastępczej przebywało 15 dzieci, z czego 1 dziecko w lipcu 2023 r. powróciło pod opiekę rodziny biologicznej /akta kontroli str. 94-95/.

W opinii zespołu inspektorów ustalone fakty pozwalają stwierdzić, że Jednostka w okresie podlegającym kontroli nie realizowała ustawowego obowiązku, określonego w art. 176 pkt 3 lit. a ustawy w.r.p.z, tj. nie zapewniała wsparcia i pomocy asystenta rodzinom, przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, pomimo rzeczywistych potrzeb

w tym zakresie. W ocenie organu kontroli stanowi to istotne uchybienie w rozumieniu art. 197d ust. 6 ustawy wrispz.

Z uwagi na to, iż w okresie objętym kontrolą w Ośrodku nie zatrudniano asystenta rodziny, na Kierownika nie ciążył zatem obowiązek dokonania jego weryfikacji w bazie danych Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym (do czego obligują przepisy art. 7b ustawy wrispz). Niemniej, kontrolujący wskazali, iż w przypadku zatrudnienia osoby na stanowisku asystenta rodziny, zachodzi potrzeba weryfikacji, czy spełnia ona wymóg art. 12 ust. 1 pkt 5 ustawy wrispz. Powyższe omówiono szczegółowo z Kierownikiem Jednostki, zaznaczając jednocześnie, że zgodnie z art. 23 ust. 2 ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym, kto dopuszcza do pracy lub innej działalności związanej z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem małoletnich lub z opieką nad nimi osobę bez uzyskania informacji, o której mowa w art. 21 ust. 1 powyższej ustawy, lub wiedząc, że dane tej osoby są zamieszczone w Rejestrze, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny nie niższej niż 1000 zł.

3. Praca z rodziną objętą wsparciem asystenta rodziny.

Zważywszy na fakt, że w badanym okresie Jednostka nie zatrudniała asystenta rodziny, a tym samym żadna z rodzin nie była objęta jego wsparciem /akta kontroli str. 96/, brak było możliwości dokonania weryfikacji trybu jego przydzielenia oraz analizy realizacji przez niego zadań pod kątem:

- a) opracowania planu pracy z rodziną i jego realizacji,
- b) dokonywania okresowej oceny sytuacji rodziny,
- c) współpracy z podmiotami działającymi na rzecz dziecka i rodziny,
- d) monitorowania sytuacji rodziny po zakończeniu z nią współpracy.

4. Pozostałe ustalenia

W celu rozeznania potrzeb mieszkańców Gminy w zakresie usług asystenta rodziny kontrolujący w dniu 16 maja 2024 r. zwrócili się do Kierownika z prośbą o przedłożenie do wglądu trzyletniego gminnego programu wspierania rodziny obowiązującego w okresie podlegającym kontroli. Kontrolującym przedłożono Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Markusy na lata 2022-2024. Z diagnozy zawartej w Programie wynika, że na terenie Gminy:

- w 2018 r. funkcjonowało 39 rodzin bezradnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych,
- w 2019 r. 29 rodzin bezradnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych,
- w 2020 r. 30 rodzin bezradnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Z założeń Programu wynika, że jego głównymi odbiorcami są rodziny przeżywające trudności opiekuńczo-wychowawcze, a także rodziny, którym została odebrana lub ograniczona władza rodzicielska, a jego celem głównym udzielanie tym rodzinom wsparcia m.in. poprzez „zapewnienie wsparcia i pomocy asystenta rodziny” /akta kontroli str. 97-111/. Zatem wskazać należy, że priorytetem dla Jednostki winno być stworzenie warunków umożliwiających zatrudnienie asystenta rodziny, czego ostatecznie nie uczyniono. Pomimo

opracowania i przyjęcia do realizacji Programu na lata 2022-2024 faktycznie jego założenia nie zostały skutecznie zrealizowane, a działania w celu zatrudnienia asystenta podjęto dopiero w sierpniu 2023 r., zatem po 20 miesiącach od przyjęcia założeń Programu. Powyższe stanowi nieprawidłowość skutkującą pozostawieniem rodzin z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi bez możliwości pomocy i wsparcia ze strony asystenta.

Zespół kontrolny poinstruował Kierownika GOPS, iż gminny program wspierania rodziny jest strategicznym dokumentem, w oparciu o który budowany powinien być zintegrowany system wsparcia rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, a jego przyjęcie obliguje do realizacji zaplanowanych działań.

5. Uwagi i wnioski.

W ocenie zespołu kontrolnego, ogłoszenia tylko 3 naborów na stanowisko asystenta rodziny i ograniczenie się do umieszczenia ogłoszenia komunikatów na stronach BIP Gminy i GOPS, mogło znacząco wpłynąć na fakt, iż nie pozyskano kandydata na to stanowisko.

W związku z tym, iż na terenie Gminy przebywają rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, a także biorąc pod uwagę problemy z zatrudnieniem osoby na stanowisku asystenta rodziny, w opinii kontrolujących należałoby poszerzyć obszar działań w zakresie poszukiwania kandydata na stanowisko asystenta rodziny np. poprzez złożenie ofert do Powiatowego Urzędu Pracy w Elblągu, czy też innych powiatów, a same działania w tym zakresie zintensyfikować.

Organ kontroli wskazuje jednocześnie, że należy dołożyć wszelkich starań, aby zatrudnić a także zapewnić ciągłość zatrudnienia asystenta rodziny. Obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełniania funkcji opiekuńczo – wychowawczej jest zadaniem własnym gminy. Zadania gminy w zakresie wspierania rodzin i systemu pieczy zastępczej ukierunkowane powinny być na wspieranie rodzin biologicznych dzieci, które zostały już umieszczone w pieczy zastępczej lub rodzin, u których z uwagi na sposób realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczych występuje zagrożenie, że będą musiały być podjęte działania zmierzające do objęcia ich dzieci pieczą. Oznacza to, że działania gminy powinny zmierzać w kierunku tworzenia takich warunków funkcjonowania rodzin, aby dzieci nie trafiały do pieczy zastępczej a względnie jeżeli już w tej pieczy się znajdują, aby mogły powrócić do rodziny biologicznej.

6. Zalecenia

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, działając w oparciu o art. 197d ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, wnoszę o podjęcie przez Kierownika, stosownych działań, mających na celu ich wyeliminowanie oraz realizację następujących zaleceń:

- 1. Zintensyfikować działania ukierunkowane na zatrudnienie asystenta rodziny w celu zapewnienia rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych jego pomocy, stosownie do art. 176 pkt 3 lit. a ustawy wripsz.**
- 1. Objąć asystą rodziny, w których rozpoznano trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.**

- 2. Bezwzględnie realizować postanowienie sądu o potrzebie objęcia rodziny wsparciem asystenta.**
- 3. Podjąć skuteczne działania w celu realizacji założeń przyjętych w trzyletnim gminnym programie wspierania rodziny.**
- 4. Wdrożyć pouczenia przekazane w formie instruktażu w bieżącą działalność Jednostki.**

Kontrolowanej Jednostce przysługuje prawo zgłoszenia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego i/lub zawartych w nim zaleceń pokontrolnych na zasadach określonych w art. 197d ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Termin na wniesienie zastrzeżeń wynosi 7 dni od dnia otrzymania wystąpienia pokontrolnego wraz z zaleceniami. W przypadku niezgłoszenia zastrzeżeń, proszę o poinformowanie Wojewody o realizacji zaleceń pokontrolnych, w terminie 30 dni od dnia otrzymania niniejszego wystąpienia.

Podstawa prawna:

- art. 197 d ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- § 14 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 sierpnia 2015 roku w sprawie przeprowadzania kontroli przez wojewodę oraz wzoru legitymacji uprawniającej do przeprowadzania kontroli (Dz. U. 2015 poz. 1477).

Z up. Wojewody Warmińsko-Mazurskiego

Piotr Duda

Zastępca Dyrektora

Wydziału Polityki Społecznej

Iwona Czmochowska – główny specjalista

Wioletta Sinkiewicz – główny specjalista

Do wiadomości:

Wójt Gminy Markusy